

«Προσεγγίζοντας τον κινηματογράφο στο ελληνικό σχολείο»

Δημητριάδου Ελένη

Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ημαθίας
e.dimitriadi1983@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα παιδιά σήμερα μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον στο οποίο κυριαρχούν αφενός η εικόνα, στατική ή κινούμενη, αφετέρου διευρυμένοι κώδικες επικοινωνίας μέσα από τις νέες ψηφιακές μορφές έκφρασης (βίντεο, πολυμέσα, διαδίκτυο). Είναι όμως το σχολείο στην Ελλάδα προσαρμοσμένο σε αυτά τα δεδομένα; Υπάρχει η δυνατότητα παιδείας στα μέσα (media literacy) στο σημερινό σχολείο; Εδώ και μερικά χρόνια άρχισαν να αναπτύσσονται προβληματικές που αφορούν στην ενσωμάτωση της παιδείας στα μέσα, καθώς και της κινηματογραφικής παιδείας στο σχολείο. Στα πλαίσια μιας τέτοιας προβληματικής, η παρούσα εργασία αποτελεί μια απόπειρα εφαρμογής της κινηματογραφικής παιδείας στην εκπαίδευση που περιλαμβάνει τη συνεργασία μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνασίου) με παιδιά του νηπιαγωγείου, για τη δημιουργία κινηματογραφικού προϊόντος μικρού μήκους. Μέσα από αυτή την πρόταση, ο κινηματογράφος αναδεικνύεται ένα όχημα που προσφέρει ποικίλες δυνατότητες δημιουργικής μάθησης και έκφρασης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Κινηματογραφική παιδεία, συνεργασία μεταξύ διαφορετικών βαθμίδων, δημιουργικότητα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα ζούμε σε ένα περιβάλλον που κατακλύζεται από εικόνες, στατικές ή κινούμενες και διευρυμένους κώδικες επικοινωνίας μέσα από τις νέες μορφές έκφρασης (βίντεο, πολυμέσα, διαδίκτυο). Είναι, λοιπόν, επιτακτική ανάγκη να προσαρμοστεί το σχολείο σε αυτά τα δεδομένα και να διευρυνθεί η παιδεία που παρέχεται, έτσι ώστε τα παιδιά να αποκτήσουν ποικίλες δεξιότητες. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται προβληματικές που αφορούν στην ενσωμάτωση της παιδείας στα μέσα, καθώς και της κινηματογραφικής παιδείας στο σχολείο. Όμως, η αξιοποίηση κειμένων κινούμενης εικόνας στη διδασκαλία είναι ακόμη περιορισμένη και ο κινηματογράφος ή άλλες μορφές οπτικοακουστικής δημιουργίας δεν διδάσκονται ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο παρά μόνον στα καλλιτεχνικά σχολεία. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν αρκετά παραδείγματα αξιολογών δράσεων κινηματογραφικής παιδείας που υλοποιούνται στα ελληνικά σχολεία, είτε στο πλαίσιο εγκεκριμένων προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, είτε στο πλαίσιο ερευνητικών ή δημιουργικών εργασιών.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια τέτοια προσπάθεια εισαγωγής της κινηματογραφικής παιδείας στο ελληνικό σχολείο.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ;

Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή του αφιερώματος *Παιδική ηλικία και κινηματογράφος* της περιοδικής έκδοσης της ΟΜΕΡ (Κούρτη, Σιδηροπούλου, Τσίγκρα, 2009) «...από τις πρώτες ταινίες του κινηματογράφου, ..., τα παιδιά αποτελούν μέρος της κινηματογραφικής παραγωγής ως πρωταγωνιστές ταινιών. Επίσης, ιστορικές μελέτες ανέδειξαν την έντονη παρουσία των παιδιών ως θεατών στις κινηματογραφικές αίθουσες από την αρχή του κινηματογράφου, ...».

Ο κινηματογράφος, λοιπόν, ήταν και είναι ιδιαίτερα προσφιλής στα παιδιά δεδομένου ότι έχει το πλεονέκτημα του οπτικοακουστικού περιεχομένου. Τα παιδιά, βέβαια, είναι εξοικειωμένα με την κινούμενη εικόνα από πολύ νωρίς μέσω της τηλεόρασης και «έτοιμα» για την κριτική επεξεργασία και πρόσληψη του μέσου του κινηματογράφου. Ο κινηματογράφος, όμως, αν και χρησιμοποιεί οπτικοακουστικούς κώδικες όμοιους με τους κώδικες της τηλεόρασης, έχει πιο υψηλές αισθητικές απαιτήσεις και περισσότερα καλλιτεχνικά κριτήρια που συμβάλλουν στην πολιτισμική ενηλικίωση του ανήλικου θεατή. Επιπλέον, ο κινηματογράφος μπορεί να διευρύνει τους γνωστικούς ορίζοντες των παιδιών με το κοινωνικό γίνεσθαι και να συμβάλλει σε μια ρεαλιστικότερη πρόσληψη της πραγματικότητας, σε μια κοινωνική νοημοσύνη. (Ανδριοπούλου, 2010)

Η κινηματογραφική παιδεία είναι ένας από τους βασικούς άξονες της παιδείας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Και δεδομένου ότι «Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα ΜΜΕ αποτελούν παράγοντα καθοριστικής σημασίας για μια καλύτερη αντίληψη του κόσμου και τη συμμετοχή στη δημοκρατική και πολιτιστική ζωή, ...και η εκπαίδευση στα ΜΜΕ θεωρείται προαπαιτούμενο για την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια ζωή» (Κούρτη, 2008), η ένταξη της κινηματογραφικής παιδείας στο πρόγραμμα του σχολείου κρίνεται ότι είναι απαραίτητη ("προαπαιτούμενο") για τη διαμόρφωση αυριανών ενεργών πολιτών.

Η εκπαίδευση στα ΜΜΕ ανήκει στα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα (Curtin, P. and Nayler J., 2002). Στο πλαίσιο αυτό, ορίζεται ως προετοιμασία του ατόμου για την ιδιότητα του πολίτη και στοχεύει στην κριτική κατανόηση των ΜΜΕ (Κούρτη, 2008). Όμως, δεν πρέπει να θεωρηθεί απλή γνωστική υπόθεση, καθώς εμπεριέχει και άλλες διαστάσεις, συναισθηματικές αντιδράσεις, ευχαρίστηση και πολιτιστική αξιολόγηση (Buckingham et al., 2005 στο Κούρτη, 2008).

Στόχος της εκπαίδευσης στα ΜΜΕ είναι η «κριτική εγρήγορση» και η «δημοκρατική συμμετοχή». Μια τέτοια προσέγγιση, όμως, πιθανά οδηγεί σε αμφισβήτηση της αυθεντίας των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού υλικού, καθώς και σε ένα συνεχή επαναπροσδιορισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο εκπαιδευτικός αποκτά νέα ταυτότητα που έχει τη διάσταση του παιδαγωγού που συνοδεύει και καθοδηγεί τον μαθητή να ανακαλύψει μόνος του τη γνώση (Κούρτη, 2008).

Επιπλέον, οι μεγάλες τεχνολογικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές των τελευταίων ετών, καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη για εκπαίδευση στα ΜΜΕ (Buckingham, 2008). Τα νέα μέσα προσφέρουν ευκαιρίες να μειωθούν κάποιες

ανισότητες μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας ή μεταξύ λαών και ταυτόχρονα δημιουργούν νέες ανισότητες. Η εκπαίδευση στα ΜΜΕ μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στον περιορισμό των ανισοτήτων στην πρόσβαση στα διάφορα μέσα και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων χρήσης τους με στόχο την ανάπτυξη κριτικής κατανόησης, και συγχρόνως οφείλει να ενθαρρύνει τη διαπολιτισμική κατανόηση και το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα. (Buckingham, ομιλία στο συνέδριο της UNESCO 2007, στο Κούρτη, 2008).

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΒΑΘΜΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ;

Ένα ερώτημα που εγείρεται είναι: Ποια είναι η κατάλληλη βαθμίδα εκπαίδευσης για να ξεκινήσει η κινηματογραφική παιδεία; Σύμφωνα με την Ανδριοπούλου (2010), «η κινηματογραφική παιδεία είναι εφικτό να ξεκινήσει από την προσχολική ηλικία».

Στον οδηγό για τη διδασκαλία και τη χρήση ταινιών και τηλεόρασης με παιδιά 3-11 ετών *Look again! A teaching guide to using film and television with 3-11 year-olds* του Βρετανικού Ινστιτούτου Κινηματογράφου (BFI Education, 2003) αναπτύσσονται πέντε επιχειρήματα, τα οποία αναφέρονται παρακάτω, που συνηγορούν υπέρ της συμπερίληψης της εκπαίδευσης στην κινούμενη εικόνα στις μαθησιακές εμπειρίες των παιδιών από την ηλικία των 3 ετών:

Ανάγκη για ενεργητική μάθηση: από το γνωστό στο άγνωστο. Τα παιδιά σήμερα έχουν από πολύ νωρίς εμπειρίες από τον κινηματογράφο, την τηλεόραση και το βίντεο. Έχοντας ως αφετηρία κείμενα κινούμενης εικόνας που ήδη είναι οικεία στα παιδιά, μπορούμε να τα παρακινήσουμε να συμμετέχουν ενεργά, ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν πώς πρέπει να «διαβάζουν» τα κείμενα σε βαθύτερο επίπεδο ή να τα παράγουν τα ίδια. Η ενεργητική ενασχόληση με το οικείο στηρίζει και διευρύνει την ικανότητα κατανόησης του νέου και διαφορετικού.

Σημασία σύνδεσης σχολείου με το σπίτι. Η ένταξη του γραμματισμού στην κινούμενη εικόνα στο αναλυτικό πρόγραμμα μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα των παιδιών να κατανοούν τα κείμενα κινούμενης εικόνας, καθώς και να γράφουν και να μιλούν σχετικά με αυτά. Σύμφωνα με τον Buckingham (1990 στο BFI Education, 2003) «Πρέπει να τα μάθουμε (τα παιδιά) να αναστοχάζονται συστηματικά αυτή καθαυτή τη διεργασία της ανάγνωσης και της γραφής, να κατανοούν και να αναλύουν τη δική τους δραστηριότητα ως αναγνωστών και ως συγγραφέων». Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργείται μια γέφυρα σύνδεσης του σχολείου με το σπίτι που υποστηρίζει την ουσιαστική μάθηση. Τα παιδιά που έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τα βιώματά τους από το σπίτι έχουν λιγότερες πιθανότητες να αισθανθούν αποξενωμένα και αποστασιοποιημένα.

Βαθύτερη κατανόηση της φύσης των κειμένων. Σύμφωνα με έρευνες πολλά παιδιά σχολικής ηλικίας δεν μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης πέρα από τις βασικές δεξιότητες της κατά λέξη αποκωδικοποίησης των κειμένων. Πολλοί μαθητές εξακολουθούν σε όλη τη διάρκεια του σχολείου να μην μπορούν να διαβάσουν «πίσω από τις λέξεις», δηλαδή να συνάγουν τα μηνύματα που δεν αναφέρονται ρητά, αλλά προκύπτουν από την ανάπτυξη και την οργάνωση των κειμένων (Siegler, 1991· Yuill & Oakhill, 1991 στο BFI Education, 2003). Η ένταξη του γραμματισμού στην κινούμενη εικόνα στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου

μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ανώτερης τάξης. Πολλά παιδιά, που μπορούν να διαβάζουν έντυπα κείμενα μόνο κατά λέξη, συνάγουν πολύ πιο προηγμένα συμπεράσματα όταν τους δίνονται κείμενα κινούμενης εικόνας (Hodge & Tripp, 1986, Pompe, 1992, Whitley, 1996 στο BFI Education, 2003). Όσο περισσότερο, λοιπόν, προχωρούμε από τα κείμενα κινούμενης εικόνας στα έντυπα κείμενα, και το αντίστροφο, τόσο περισσότερο καλλιεργούμε τις δεξιότητες ανάγνωσης και την ανταπόκριση των παιδιών και στα δύο μέσα.

Δημιουργικότητα και κινούμενη εικόνα. Ζούμε σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο, όπου οι δημιουργικές δεξιότητες έχουν μεγάλη σημασία. Οι εργοδότες θέλουν συνεργάτες ευέλικτους και εύστροφους, που έχουν να προτείνουν πρωτότυπες ιδέες και χειρίζονται όλους τους τρόπους επικοινωνίας. (QCA, 2002 στο BFI Education, 2003). Τα μικρά παιδιά που είναι σε θέση να διαβάζουν διάφορα κείμενα και μηνύματα με κριτικό πνεύμα και να τα παράγουν χρησιμοποιώντας ένα ευρύ φάσμα μέσων, θα είναι καλύτερα εφοδιασμένα για το σύνθετο τεχνολογικό κόσμο του 21^{ου} αιώνα. Στο σχολείο, τα παιδιά μπορούν να γίνουν πιο δημιουργικά μέσω της τεχνολογίας της επικοινωνίας και ικανά να αντιλαμβάνονται τα βασικά νοήματα των κειμένων κινούμενης εικόνας και να δημιουργούν δικά τους σύντομα κείμενα. Επίσης, μπορούν να μάθουν να αναλύουν κριτικά τα κείμενα κινούμενης εικόνας και να κινούνται από τη μια τεχνολογία επικοινωνίας στην άλλη. Απαραίτητη προϋπόθεση για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, είναι η υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς.

Κατανόηση της κουλτούρας και της κοινωνίας: γραμματισμός στα ΜΜΕ και ιδιότητα του πολίτη. Η ανάλυση διαφόρων κειμένων κινούμενης εικόνας ενισχύει την ικανότητα των παιδιών να θέτουν ερωτήματα και να στοχάζονται στην τάξη, να αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο αποδίδονται τα στερεότυπα και τα αρχέτυπα, αλλά και οι διαφορές ανάμεσα στις κουλτούρες ή τα δύο φύλα. Είναι απαραίτητο όμως, οι ταινίες να ερμηνεύονται κριτικά έτσι ώστε, τα παιδιά να μην ευαισθητοποιούνται απλώς σχετικά με άλλους τόπους και άλλες κουλτούρες, αλλά να αποκτούν την επίγνωση ότι το υλικό αυτό κατασκευάζεται σκόπιμα και να αναπτύσσουν κριτική ικανότητα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η δράση αυτή υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του Γυμνασίου με το Νηπιαγωγείο Τρικάλων Ημαθίας στα πλαίσια του μαθήματος της Τεχνολογίας Β' Γυμνασίου το σχολικό έτος 2010-11. Το μάθημα της Τεχνολογίας Β' Γυμνασίου είναι μονόωρο μάθημα που διδάσκεται παράλληλα με το μάθημα της Πληροφορικής, μετά από χωρισμό του τμήματος σε δύο ισάριθμες ομάδες στην αρχή του σχολικού έτους. Για την υλοποίηση της δράσης αυτής, χρειάστηκε να γίνει ενοποίηση των διδακτικών ωρών των δύο ομάδων, ώστε κάθε ομάδα να έχει ένα συνεχόμενο διδακτικό δίωρο κάθε δεκαπέντε ημέρες. Η δύναμη της Β' τάξης του Γυμνασίου ήταν 18 παιδιά, ενώ η δύναμη του Νηπιαγωγείου 20 νήπια.

Σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα, το αντικείμενο του μαθήματος της Τεχνολογίας Β' Γυμνασίου είναι η παραγωγή και ο τρόπος λειτουργίας των παραγωγικών μονάδων. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν να

εκπονήσουν μια ομαδική εργασία που περιλαμβάνει τρισδιάστατη κατασκευή και γραπτό κείμενο για την οργάνωση και τον τρόπο λειτουργίας μιας παραγωγικής μονάδας. Τη σχολική χρονιά 2010-11, θέτοντας τα ερωτήματα που αναφέρει η Anna Craft(2007) στο άρθρο της *Creativity and Possibility Thinking in the Early Years*, «What if?», «What can I/we do with this?», προτάθηκε στα παιδιά της Β' Γυμνασίου να ασχοληθούν με την βιομηχανία του κινηματογράφου και την παραγωγή κινηματογραφικού προϊόντος και να χρησιμοποιήσουν τους υπολογιστές που όλα διέθεταν, καθώς η αγορά των υπολογιστών είχε χρηματοδοτηθεί από το Υπουργείο Παιδείας την προηγούμενη σχολική χρονιά. Η ιδέα έγινε αμέσως αποδεκτή και, μετά από συζήτηση των μελών των ομάδων, αποφασίστηκε να δημιουργήσουν ταινίες μικρού μήκους με τεχνικές κινούμενης εικόνας (stop motion animation). Συμπεριλαμβάνοντας στους στόχους και τη δημιουργία ενός σχολείου «ανοικτού» και εξωστρεφούς, αποφασίστηκε η συνεργασία με σχολείο διαφορετικής βαθμίδας, συγκεκριμένα με το Νηπιαγωγείο.

Κάθε ομάδα παιδιών του Γυμνασίου συνεργάστηκε με την ίδια νηπιαγωγό, καθώς στο νηπιαγωγείο υπηρετούσαν δύο εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρωινό και στο ολοήμερο πρόγραμμα του σχολείου εναλλάξ. Η αναλογία αγοριών και κοριτσιών ήταν ίδια στις δυο ομάδες.

Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων ήταν: δύο ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές (Pentax S51 και Olympus E420 με φακό 14-42mm), κασετόφωνο δημοσιογραφικό αναλογικό, ψηφιοποιητής αναλογικού ήχου TerraTec phono PreAmp Studio USB με λογισμικό Sound Rescue TerraTec edition algorithmix, υπολογιστής (laptop, Intel Core 2-duo με 2GB RAM, HDD 250GB), βιντεοκάμερα (Canon MV900), τρίποδος. Για την παραγωγή των κινηματογραφικών προϊόντων χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό εργαλείο windows moviemaker 2.6.

Η δράση διήρκεσε από τις 27 Ιανουαρίου έως τις 7 Απριλίου. Τα τελικά προϊόντα της δράσης είναι εννέα ταινίες μικρού μήκους. Οι περισσότερες ταινίες είναι διάρκειας λίγων δευτερολέπτων, ενώ η μεγαλύτερη διαρκεί περισσότερο από δύο λεπτά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Α' φάση. Αρχικά πραγματοποιήθηκε διερευνητική επίσκεψη της καθηγήτριας Τεχνολογίας στο νηπιαγωγείο για την αναζήτηση ενδείξεων ως προς την προοπτική ανάπτυξης της δράσης. Η πρόταση για συνεργασία έγινε αμέσως αποδεκτή από τις δύο νηπιαγωγούς. Αποφασίστηκε οι δραστηριότητες να μην αλλάξουν το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, αλλά να ενσωματωθούν σε αυτό και να το εμπλουτίσουν. Στο Γυμνάσιο πραγματοποιήθηκε συζήτηση με στόχο την καταγραφή των προσδοκιών και επιθυμιών των παιδιών.

Β' φάση. Προετοιμασία των παιδιών και των δύο σχολείων για τις κοινές δραστηριότητες της επόμενης φάσης.

Στο Γυμνάσιο έγινε ενημέρωση των παιδιών για την ιδιότητα του ματιού να διατηρεί την οπτική εικόνα για 1/12 του δευτερολέπτου (μετέικασμα) στην οποία βασίζεται η κινούμενη εικόνα και ο κινηματογράφος. Έγινε ενημέρωση επίσης για τις τεχνικές κινούμενης εικόνας (σχέδια που απεικονίζουν διαδοχικές φάσεις κίνησης -

κινούμενο σχέδιο, stop motion animation με κινούμενη πλαστελίνη, κινούμενο κολλάζ, κινούμενα αντικείμενα, κινούμενη άμμο/αλεύρι κλπ), καθώς και για το λογισμικό windows movie maker 2.6 και τις δυνατότητές του. Παράλληλα, στο Νηπιαγωγείο, έγινε ενημέρωση των νηπίων για την κινούμενη εικόνα, την ψευδαισθήση της κίνησης και τον κινηματογράφο με τη χρήση flip books (*tiny movies, μικρά σινεμά*). Και στις δύο βαθμίδες αξιοποιήθηκε η προβολή οπτικοακουστικών κειμένων / κινηματογραφικής ταινίας (βλ. Προβολή ταινιών στο τέλος αυτής της ενότητας) για την καλλιέργεια δεξιοτήτων «οπτικοακουστικού γραμματισμού», αλλά και αισθητικού κριτηρίου.

Τα παιδιά του Γυμνασίου εξοικειώθηκαν με τον τεχνολογικό εξοπλισμό (φωτογραφικές μηχανές, βιντεοκάμερα κλπ.) και ανέλαβαν ρόλο στην ομάδα τους για την ομαδική εργασία της τρίτης φάσης. Στο τέλος της Β' φάσης προγραμματίστηκαν οι επισκέψεις για τις κοινές δραστηριότητες.

Γ' φάση. Συνολικά, η μία ομάδα των παιδιών του Γυμνασίου πραγματοποίησε τρεις, ενώ η άλλη ομάδα δύο επισκέψεις στο Νηπιαγωγείο. Τα νήπια πραγματοποίησαν μια επίσκεψη στο Γυμνάσιο.

Συνεργασία της 1^{ης} ομάδας των παιδιών του Γυμνασίου με τα νήπια

Τα νήπια, με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, δημιούργησαν τρισδιάστατη κατασκευή για το δάσος με άχρηστα, ως επί το πλείστον, υλικά και ζωάκια με πλαστελίνη (εικόνες 1 και 2). Έγινε φωτογράφιση από τα παιδιά και την εκπαιδευτικό του Γυμνασίου στο Νηπιαγωγείο.

Μετά από αξιολόγηση και επιλογή του φωτογραφικού υλικού, δημιουργήθηκαν ταινίες μικρού μήκους χωρίς ήχο από την 1^η ομάδα παιδιών του Γυμνασίου, με στόχο να επενδυθούν ηχητικά με τις φωνές των νηπίων. Οι ταινίες που δημιουργήθηκαν προβλήθηκαν στο Νηπιαγωγείο. Επίσης, έγινε προβολή στατικών εικόνων με διαφορετική ταχύτητα με στόχο την προσέγγιση των εννοιών της διαδοχής, της μεταβολής, της κίνησης και της ψευδαισθήσης της κίνησης.

Εικόνα 1: Η κατασκευή.

Εικόνα 2: Κοντινή λήψη.

Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός, μαζί με τα νήπια, έγραψαν ιστορία βασισμένη στις ταινίες μικρού μήκους που είχαν παραχθεί. Τα νήπια αφηγήθηκαν την ιστορία που έγραψαν και πραγματοποιήθηκε ηχογράφηση από τα παιδιά του Γυμνασίου.

Μία από τις ταινίες επενδύθηκε ηχητικά από τα παιδιά του Γυμνασίου. Οι ταινίες προβλήθηκαν ξανά στο Νηπιαγωγείο και αποτέλεσαν ερέθισμα για παραγωγή λόγου (συζήτηση, περιγραφή της ιστορίας της ταινίας).

Έγινε ενημέρωση των νηπίων για τις συμβάσεις των κινηματογραφικών ταινιών. Στην τελευταία επίσκεψη της ομάδας, δημιουργήθηκε τίτλος με τη συμμετοχή των νηπίων για την μεγάλη ταινία της ομάδας.

Συνεργασία της 2^{ης} ομάδας των παιδιών του Γυμνασίου με τα νήπια.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων τα νήπια εξοικειώθηκαν με τη φωτογραφική μηχανή και τη χρησιμοποίησαν. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης της 2^{ης} ομάδας, έγινε φωτογράφιση χάρτινης κατασκευής πικκουϊνού με τη συμμετοχή νηπίου και οι φωτογραφίες χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία μιας από τις ταινίες.

Η ζωγραφική των νηπίων (εικόνα 3) που είχε πραγματοποιηθεί μετά την αφήγηση ιστορίας αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τα παιδιά του Γυμνασίου και την χρησιμοποίησαν ως storyboard (εικονογραφημένο σενάριο) για τη δημιουργία της μεγαλύτερης ταινίας animation (διάρκειας περισσότερο από δύο λεπτών) που παρήγαγαν. Για την ταινία αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί η μορφή των ταινιών του βωβού κινηματογράφου. Δηλαδή, να δημιουργηθούν κείμενα κινούμενης εικόνας που θα συνδέονταν με διαφάνειες που περιέχουν σύντομο γραπτό κείμενο. Για τις διαφάνειες αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν οι ζωγραφίες των νηπίων στις οποίες είχε προστεθεί γραπτό κείμενο για να τις συνδέσει ώστε να συνθέτουν την ιστορία που αποτέλεσε το εικονογραφημένο σενάριο. Τα κείμενα κινούμενης εικόνας αποφασίστηκε να δημιουργηθούν άλλα με την τεχνική της κινούμενης πλαστελίνης και άλλα με την τεχνική του κινούμενου κολλάζ.

Εικόνα 3: Το εικονογραφημένο σενάριο με τις ζωγραφίες των νηπίων.

Πραγματοποιήθηκε επαναφήγηση της ιστορίας. Μετά την αφήγηση δημιουργήθηκαν δύο μεικτές ομάδες με μικρά και μεγάλα παιδιά: η ομάδα της πλαστελίνης και η ομάδα της ζωγραφικής με στόχο να παραχθεί το υλικό για την ταινία. Η νηπιαγωγός δημιούργησε τρισδιάστατη κατασκευή για να χρησιμοποιηθεί ως σκηνικό.

Στη συνέχεια, στο Γυμνάσιο, τα παιδιά έστησαν το σκηνικό και το φωτισμό για τη φωτογράφιση. Μετά από αξιολόγηση του φωτογραφικού υλικού αποφασίστηκε να γίνει διόρθωση του φωτισμού και επανάληψη της φωτογράφισης.

Στην τελευταία επίσκεψη δημιουργήθηκαν οι τίτλοι για την μεγάλη ταινία με τη συνεργασία των νηπίων με τα παιδιά του Γυμνασίου.

Προβολή ταινιών. Κατά τη διάρκεια της δράσης έγινε προβολή των εξής ταινιών στο χώρο του Γυμνασίου:

Μοντέρνοι Καιροί (1936). Η γνωστή ασπρόμαυρη ταινία βωβού κινηματογράφου του Charlie Chaplin προβλήθηκε για τα παιδιά της Β' Γυμνασίου στο πλαίσιο της ενότητας «ιστορία και εξέλιξη της τεχνολογίας». Πριν την προβολή έγινε αναφορά στην ιστορία και την εξέλιξη του κινηματογράφου και της κινηματογραφικής γλώσσας. Μετά την προβολή έγινε ανάλυση της ταινίας και συζητήθηκαν τα στοιχεία της κινηματογραφικής γλώσσας (βασικές κλίμακες κάδρων, γωνίες λήψης, βασικές κινήσεις κάμερας, φωτισμός, ήχος, μακιγιάζ, έκφραση προσώπων και σωματική συμπεριφορά στις ταινίες βωβού κινηματογράφου).

Ο Κιρκού και η μάγισσα Καραμπά (1998). Πρόκειται για ταινία κινουμένων σχεδίων με ενδιαφέρουσα αισθητική του Michel Ocelot, βασισμένη σε παραδοσιακό παραμύθι της Δυτικής Αφρικής. Η ταινία προβλήθηκε για τα παιδιά και των δύο σχολείων ύστερα από αίτημα του νηπιαγωγείου. Μάλιστα τα νήπια είχαν προετοιμαστεί και έκαναν εισαγωγική παρουσίαση της ταινίας πριν την προβολή. Στο τέλος της επίσκεψης, τα παιδιά του Γυμνασίου δώρισαν σε κάθε νήπιο ένα flipbook που είχαν σχεδιάσει.

Η δράση παρουσιάστηκε στην εκδήλωση παρουσίασης προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων και καινοτόμων δράσεων στο χώρο του Γυμνασίου στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Κατά τη διάρκεια της δράσης παρατηρήθηκε υψηλός βαθμός συμμετοχής των παιδιών και των δύο βαθμίδων. Η κινούμενη εικόνα, καθώς και ο τεχνικός εξοπλισμός, κίνησαν το ενδιαφέρον των νηπίων, το οποίο διατηρήθηκε αμείωτο μέχρι το τέλος της δράσης. Όσον αφορά τα παιδιά του Γυμνασίου, όλα τα κορίτσια συμμετείχαν ενεργά και με ενδιαφέρον μέχρι το τέλος, ενώ στα τρία από τα εννέα αγόρια παρατηρήθηκε μείωση του ενδιαφέροντός τους.

Τα νήπια δέχτηκαν με ενθουσιασμό τη συνεργασία με τα μεγαλύτερα παιδιά. Αξίζει να σημειωθεί, μάλιστα, ότι η παρουσία του ανδρικού φύλου, που δεν είναι καθόλου συνηθισμένη στο ελληνικό Νηπιαγωγείο, είχε θετική επίδραση.

Στην τελική αξιολόγηση της δράσης τα δέκα από τα δεκαεπτά παιδιά του Γυμνασίου που απάντησαν σε ερωτηματολόγιο, δήλωσαν πολύ ικανοποιημένα από την εμπειρία, τα έξι αρκετά και το ένα λίγο. Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου,

τα δέκα από τα δεκαεπτά παιδιά ανέφεραν ότι αυτό που τους άρεσε περισσότερο ήταν η συνεργασία με το νηπιαγωγείο, τα τέσσερα ανέφεραν τη διαδικασία παραγωγής ταινίας, τα τρία τη δυνατότητα πρωτοβουλίας και την ελευθερία επιλογής, ενώ δύο μόνο παιδιά ανέφεραν την αναζήτηση και τη σύνθεση πληροφοριών για τη συγγραφή εργασίας. Γενικά έκαναν λίγα αρνητικά σχόλια: δύο παιδιά για την αλλαγή του ωρολογίου προγράμματος, δύο για την διαφορά ηλικίας με τα νήπια «θα ήταν καλύτερα με παιδιά του Δημοτικού», ένα παιδί για το χωρισμό του τμήματος σε ομάδες και ένα για την έλλειψη επαρκούς χρόνου για την ολοκλήρωση της δράσης.

Κατά την επίσκεψη στο Γυμνάσιο, τα νήπια έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για το σχολείο των μεγάλων παιδιών. Στην αίθουσα της Β' Γυμνασίου, παρατήρησαν τη διαφορετική κλίμακα και τον διαφορετικό εξοπλισμό και προβληματίστηκαν για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των αιθουσών διδασκαλίας των διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης. Αντίστοιχα τα παιδιά του Γυμνασίου μετά τις επισκέψεις στο Νηπιαγωγείο, σχολίασαν τον διαφορετικό εξοπλισμό και τη διάταξή του και προβληματίστηκαν για τη σχέση οργάνωσης της αίθουσας και των εκπαιδευτικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται στην κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από αυτή την εμπειρία, τα παιδιά του Γυμνασίου είχαν την ευκαιρία να ανακαλύψουν τις κλίσεις τους και τα προσωπικά τους ταλέντα, να αναπτύξουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και να εκφραστούν. Ασκήθηκαν στη χρήση ψηφιακών μέσων και λογισμικού, βίωσαν τις συνθήκες δημιουργίας κινηματογραφικών προϊόντων και έμαθαν για τη βιομηχανία και τα επαγγέλματα του κινηματογράφου, καθώς και για την ιστορία και την εξέλιξή του, με ευχάριστο τρόπο. Εργάστηκαν ομαδικά, που ούτως ή άλλως προβλεπόταν από το μάθημα της Τεχνολογίας Β' Γυμνασίου, η ενασχόληση όμως με ένα πιο ελκυστικό θέμα, όπως ο κινηματογράφος και η παραγωγή κινηματογραφικών προϊόντων, κίνησε περισσότερο το ενδιαφέρον τους, συνέβαλε στην ενεργητικότερη συμμετοχή τους και βοήθησε στη διαμόρφωση πιο θετικού κλίματος συνεργασίας.

Τα νήπια, από την άλλη μεριά, εκτέθηκαν σε πολλά και ποικίλα ερεθίσματα. Έμαθαν για την κινούμενη εικόνα και την ψευδαισθηση της κίνησης, ήρθαν σε επαφή με τεχνικές κειμένων κινούμενης εικόνας και καλλιέργησαν δεξιότητες «οπτικοακουστικού γραμματισμού». Η χρήση του τεχνολογικού εξοπλισμού συνέβαλε στην ενεργοποίησή τους και συμμετείχαν στις δραστηριότητες για την παραγωγή ταινίας ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητές τους. Παράλληλα προσέγγισαν διάφορα γνωστικά αντικείμενα ως αναγκαιότητα για τη δημιουργία των ταινιών και απέκτησαν γνώσεις με βιωματικό τρόπο (π.χ. προσέγγισαν το γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας με τη δημιουργία τίτλων στις ταινίες).

Επομένως, η εισαγωγή της κινηματογραφικής παιδείας στο σημερινό σχολείο είναι εφικτή, αφού ο τεχνολογικός εξοπλισμός που απαιτείται είναι στοιχειώδης και είναι εύκολο να βρεθεί σε κάθε σχολείο. Είναι επίσης και αποτελεσματική, δεδομένου ότι προάγει τη μάθηση με βιωματικό και ελκυστικό τρόπο. Η κινηματογραφική

παιδεία μπορεί να δώσει μίαν άλλη, πιο δημιουργική διάσταση στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη σχολική καθημερινότητα και να προωθήσει την καινοτομία, γιατί καλλιεργεί δεξιότητες οπτικοακουστικού γραμματισμού, αναπτύσσει καλλιτεχνικές ευαισθησίες, ενεργοποιεί τη φαντασία και την κριτική σκέψη των παιδιών.

Επισημαίνεται ότι πολύ σημαντικό στοιχείο αυτής της δράσης ήταν η δημιουργική συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των παιδιών των δύο σχολείων διαφορετικής βαθμίδας καθώς έδωσε άλλες διαστάσεις και προοπτικές στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι στην εποχή μας, με την εκρηκτικά αναπτυσσόμενη τεχνολογία και τους διευρυμένους κώδικες επικοινωνίας να κυριαρχούν στη ζωή μας, η δημιουργικότητα και η καινοτομία αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία στο σημερινό σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να λειτουργούν δημιουργικά, αλλά και να υιοθετούν πρακτικές που ενθαρρύνουν και προωθούν τη δημιουργικότητα των παιδιών. Ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός αφενός για τη δημιουργία κατάλληλης κοινωνικής ατμόσφαιρας για την ενεργή συμμετοχή των παιδιών, αφετέρου για τη δημιουργία ενός σχολείου «ανοικτού» που προωθεί την αλληλεπίδραση με άλλα σχολεία, με άλλες ηλικίες και βαθμίδες εκπαίδευσης, καθώς και με το ευρύτερο περιβάλλον.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστίες οφείλω στις νηπιαγωγούς Χριστίνα Σιδηροπούλου και Βασιλική Γώγου που δέχτηκαν με προθυμία την πρόταση για συνεργασία, αλλά και για τις εποικοδομητικές συζητήσεις μας και την πολύ ουσιαστική συμβολή τους καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης αυτής της δράσης.

Ευχαριστίες οφείλω επίσης στα παιδιά και των δύο σχολείων που, με τη ζωντάνια τους, τη δημιουργικότητά τους και την ενεργό συμμετοχή τους, συνέβαλαν ώστε να γίνει αυτή η εργασία πραγματικά ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδριοπούλου, Ε. (2010), Η Κινηματογραφική Παιδεία στην Εκπαίδευση. *Συχνότητες*, 10, 15-20.

BFI Education, (2003), *Look again! A teaching guide to using film and television with three- to eleven-year-olds*, <http://www.bfi.org.uk/education/teaching/lookagain>, (τελευταία πρόσβαση: 02/01/2011).

Buckingham, D. (2008), *Εκπαίδευση στα ΜΜΕ*, Εισαγωγή-Επιστημονική επιμέλεια: Κούρτη, Ε., Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα,.

Buckingham, D. et al. (2005). *The Media Literacy of Children and Young People. A review of the research literature on behalf of Ofcom*. http://www.ofcom.org.uk/advice/media_literacy/medlitpub/medlitpubrss/ml_children.pdf

Buckingham, D. (1990), *Making it explicit: Towards a Theory of Media Learning* in Buckingham, D.(ed.), *Watching Media Learning*. London: Falmer Press.

Craft, A. (2007). Creativity and Possibility in the Early Years. *Reflecting on Early Years Issues*. <http://www.tactyc.org.uk/pdfs/Reflection-craft.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 20/4/2011).

Curtin, P. and Naylor J. (2002). *Media, research and the rights of the child: what does it mean for pedagogy?*, Presentation at the Australian Association for Research in Education Conference 2002 (2-5 December) at University of Queensland. <http://www.aare.edu.au/02pap/cur02536.htm> (τελευταία πρόσβαση: 31/01/2011).

Hodge, B., & Tripp, D. (1986). *Children and television*. London: Polity Press.

Κουλούρη, Π. (2010). *Το animation σε τάξεις μικρών παιδιών*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Κούρτη, Ε., Σιδηροπούλου Χ., Τσίγκρα Μ. (επιμ.), *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού. Αφιέρωμα: Παιδική ηλικία και Κινηματογράφος*, επιστημονική έκδοση της Ελληνικής Επιτροπής της ΟΜΕΡ, τεύχος αρ.9, 2009.

Pompe, C. (1992). When the aliens wanted water: Media education-children's critical frontiers. In M. Styles et al. (Eds.) *After Alice: Exploring children's literature* (pp. 56-70). London: Cassell.

QCA (2002), *Creativity: Find it, Promote it*, Government report, U.K.

Siegler R.S., (1991) *Children's Thinking*, 2nd edition, Prentice Hall.

Whitley, D. (1996). Reality in boxes: Children's perceptions of television narratives. In M. Hilton (ed.) *Potent fictions: children's literacy and the challenge of popular culture* (pp. 47-68). London: Routledge.

Yuill, N. and Oakhill, J. (1991) *Children's Problems in Text Comprehension: An Experimental Investigation*, Cambridge University Press.